

Воислав Д. КУШЕВСКИ

ЗА МЕСТОТО НА СПОМЕН — МУЗЕЈОТ НА ЦК КПМ ВО ТЕТОВО ПРИ ОБРАБОТКАТА НА РОДНОКРАЈНАТА ИСТОРИЈА ВО ТЕТОВО И ТЕТОВСКО

За важноста на роднокрајната историја во наставата по историја

Изучувањето на роднокрајната (локалната) историја има свои (психолошки, педагошки и дидактички) предности. Во прв ред за да го проширува и конкретизира материјалот, да создава појасни слики и претстави за минатото. Таа се смета како еден од изворите на знаењата — мотивирани и од тоа што таа историја е „присутна“, речиси, катадневно (во нашиот град, село или воопшто во родниот крај), со спомениците, историските места, музеите и другите локалитети. Тие просто нй се наметнуваат со своето постоење и присуство, за да се интересираме и да знаеме за нив и како мemento на минатото. . .

Со изучувањето историјата на родниот крај, учениците се здобиваат и со одредени ликовни претстави, во чиј процес на сфаќање и осмислување произлегува развивање на историското мислење, втемелено врз основа на конкретни, јасни, правилни и оптимални претстави за минатото; имено, кај учениците се прошируваат видиците, нараснува рамништето на знаењата односно на општото образование, на интелектуално-то издигнување и др.

Дидактичките предности и вредности на роднокрајната историја се изразуваат во тоа што многу наставни принципи се сочетуваат и застапуваат, односно се земаат како раководни. Ученикот се чувствува реално како субјект во наставниот процес. На пример, кај него од помала психофизичка возраст првите претстави за светот, за природата и општеството, се формираат со тоа што го опкружува, со тоа што тој секојдневно го среќава и набљудува, од домот, школото, околината. . . за врз нив да се прошируваат старите знаења, претстави, поими и надградуваат нови. . . Но, јасно е дека со учениците тре-

ба паралелно да се обработува односно учи материјалот и за другите настани, на пример, од историјата на НОВ и Револуцијата, без да се чека, т.е. најнапред да се изучува историјата на пример за Тетово или Тетовско во НОВ, па потоа да се учи за историјата на НОВ во целина, т.е. за битките на Неретва, Сутјеска, за Февруарскиот поход, за Мајско—јунската офанзива и сл. Имено, тоа донекаде потсетува и на погрешното становиште и на големиот мислител и педагог Ж. Ж. Русо, според кој Емил најнапред би требало физички да зајакне и интелектуално да созрее, па потоа, дури во 14—15 годишна возраст да отпочне да ја изучува историјата!

Со роднокрајната историја пред учениците поставуваме конкретна цел за идната работа; вршиме избор на привлечен материјал; применуваме несекојдневни по други методи, форми и средства, односно друг дидактички материјал; го поврзуваме новото со тоа што е веќе познато на учениците, односно посебно со мотивација и побудување чувство на „очекување на новото“; задоволство кога тие — учениците сами ќе дојдат до успеси, резултати; се поттикнуваат кон творештво; формираме сознание за потреба од проширување и продлабочување на нивните знаења; се засилува интересот и љубовта кон предметот и воопшто кон науката. . .

Роднокрајната историја значи и примена на наставниот принцип на трајноста на здобиените знаења, зашто впечатоците, доживувањата на историското место, стануваат трајни, не се забораваат целиот живот. Натаму, со изучувањето на локалната историја се постигнува најдобра нагледност — непосредно восприемање: се формираат такви претстави, кои служат за оформување на реални поими и логички расудувања. Зашто, на пример, претставите по географија, биологија, физика и другите наставни дисциплини од природните науки, може релативно лесно и брзо да се формираат и сфатат, благодарейќи на директното набљудување на природните појави, законитости, процеси и др. Меѓутоа, кога се работи за минатото (кое не се повторува и не сме во состојба да го набљудуваме) неопходни се *реални историски објекти, предмети* и сл. т.е. оние материјални остатоци од дотичното минато, со помош на кои кај учениците ќе можеме да создадеме основни, реални и целосни претстави за изминатите настани, за нивните личности и воопшто за изминатото време, било од родниот крај, за македонскиот народ односно за историјата на југословенските народи и народности па и на целото човештво. А еден од најпримерните и остварливите начини да се набљудуваат трагите од минатото, ни пружаат заправо остатоците во родниот крај, Имено, „... во родниот крај живееле, се бореле, граделе, луѓето од минатото. Остатоците од нивниот живот, од нивната борба... може да ни раскажуваат многу нешта за нив, за нивната борба...“

Исто така, преку роднокрајната историја во голем степен, ако не и оптимално, го применуваме и наставниот принцип на активноста и на самостојната работа на учениците, како и принципот на примената на здобиените знаења во животот, односно поврзување на наставата со животот. Зашто катадневниот „допир“ на младите со минатото, придонесува за нивни размисли и сфаќања на реалноста во својата средина како на резултати на историскиот развој и достигнуања. Имено, погледите на учениците, меѓу другото, се насочуваат и кон практиката, кон тоа што е создадено од луѓето, што сега се гради и што претстои да се гради. Исто така, новите генерации осознаваат како старите со подигнување споменици, спомен—обележја, спомен—музеи и др., се оддолжуваат на оние кои се бореле и ги дале своите животи за слободата и независноста, за подобар живот на сегашните и идните поколенија. Сето тоа влијае кај учениците да се развива и општествениот интерес кон средината во која тие се родени, растеле, работат и живеат, да имаат активен однос кон неа.

Допирајќи се на воспитното значење на роднокрајната историја наспомнуваме дека таа го развива и интересирање кон делот од татковината во која ученикот живее и во кој своевидно се одразува историјата на македонскиот и на сите југословенски народи и народности. При тоа кај воспитаникот се формира правилен однос кон тоа што значат поимите за *родниот крај*, за *потесната* и *пошироката татковина*. Според тоа, познавањето историјата на родниот крај има значајна улога во воспитувањето на југословенскиот социјалистички патриотизам. Во тоа таа има суштествено значење.

Општо земено, во поглед на горното и нашава тема, еден историчар — методист (А. И. Стражев) се изјаснува дека без роднокрајната историја и роднокрајните екскурзии, не би можела да се организира и обработува наставата по национална историја.

А што се однесува за куќата на Јовановци во Тетово, којашто е една од мошне ретките и значајни спомен—музеи во СР Македонија, таа може да ни „раскажува“ многу за минатото на овој крај од времето на НОБ.

Посетата на овој спомен—музеј е од посебна важност, особено за пониските ученички возрасти, т.е. кај оние кај кои се формираат првичните претстави за историското минато, кои се без животно искуство и без конкретни претстави за минатото вклучувајќи ја и НОБ и Револуцијата, дотолку што најновата историја, посебно Народноослободителната борба во родниот крај (Тетово и Тетовско) пружа извонредно богата и разновидна воспитно-образовна содржина. Така, при посетата на овој објект кај учениците се формира поодредена претстава дека тука, во таа куќа, во таа соба, се одржал историски

настан, формирана е КПМ, конституиран е нејзиниот Централен комитет, кој ја одржал својата прва седница, на која се донесени важни решенија за натамошниот развој на Востанието, на НОБ, а тоа „станало“ во родниот град — Тетово, во мојот роден крај, Тетовско...“

Со таквиот приод историјата на НОБ е поблиска, таа не е апстракција, дел од неа се одвивал и овде. Имено, настаниите сврзани со куќата на Јовановци во таа смисла е конкретен — условно речено — и нагледен пример, за приврзаноста на народот кон КПЈ, Партијата, потоа и за организаторите на оружената борба, за комунистите, за силата на КПЈ која го организираше состанокот и будно бдеела и го осигурувала неговото непречено одржување и безбедноста на дел од партиските раководители и раководителите на НОБ во Македонија, на чело со делегатот на Врховниот штаб на НОБ и ПО на Југославија Светозар Вукмановиќ Темпо. Учениците сега имаат и појасни сфаќања за тоа што е конспирација и како истата била предуслов за делувањето на движењето, овде во случајов, во окупираните градови, потоа како се одвивале акциите и дејноста на НОД и во окупираните делови на земјата, посебно во градовите. Односно овде се формираат и поконкретните претстави дека борбата кај нас се водела и во окупираните делови на земјата, во градовите, а не само на слободната територија, за илегалната партизанска борба и за поддршката на народот и за силата на Партијата која имала поддршка сред масите, кај народот, за масовниот белег на Народноослободителната борба и др.

Значи, едно од мошне ефикасните средства и начини да се „набљудува“ минатото... нѝ пружаат историските објекти како остатоци од минатото во родниот крај. Сега „минатото е околу нас“ — ние можеме делумно да „го видиме“, да се „допреме непосредно до него“, односно и сега „минатото кое сè повеќе се оддалечува... станува и натаму блиско до учениците“ (Карцов).

Што се однесува пак за учениците од понапредната психофизичка доба, меѓу другото, можеме да укажеме дека настаниите сврзани со Спомен-музејот во Тетово, овозможуваат односно го поттикнуваат и инспирираат наставникот кон планирање и остварување разновидни вончасовни активности по историја. На пример, при посетата, во самиот објект, учениците (со свои реферати или соопштенија и други творби) можат да ги изложуваат своите резултати од истражувањата што сами или групно — со помош на наставникот — ги вршеле сврзано со: историјата на КПЈ, КПМ, формирањето на КПМ, и Првата седница на ЦК КПМ, за политиката на нашата Партија по националното прашање во текот на НОБ, и порано, се разбира, како и од проучувањето одделните прашања од историјата на НОБ и Револуцијата во Тетово и Тетовско, посебно

на настаните кои претходат, или се последица по формирањето на КПМ, односно по префрлањето тежиштето на воените дејствија во Западна Македонија; или да ги проучуваат и изложат биографиите и улогата на одделни личности — борци, како и на првите членови на ЦК на КПМ; или историјата на Шпанскиот партизански одред итн. Исто така, треба и може да се организира активно учество на учениците — средношколци во одбележување јубилеите — прославите на најновата историја на македонскиот народ, сврзани со настаните во Тетово и Тетовско, со формирањето на КПМ; организирање на традиционална посета на Спомен-музејот секоја година на денот кога е формирана КПМ, односно кога е одржана првата седница на ЦК на КПМ итн, итн.

За примената и на други форми и средства при обработката на роднокрајната историја — со посебен осврт на користењето на Спомен—музејот на ЦК КПМ

Училиштето, а пред сè наставата по историја, во изучувањето минатото на родниот крај има посебна улога, зошто ги инспирира наставниците и им овозможува откривање, речиси, на неброени можности за примената на разните форми и средства и активности за таа цел.

На пример, во колекционерството т.е. собирањето историски материјал, поврзан со тоа минато, со користењето за таа цел спомениците од материјалната култура, на оригиналните документи, на сеќавањата на современиците, активистите од НОД во родниот крај, или од страна на предметните наставници се насочува и запишување сеќавања, песни, легенди, собирање на стари фотографии и др.

Познат е фактот дека наставните содржини од роднокрајната историја не можат да се предвидат ниту да се конкретизираат во наставните програми по историја. Но, затоа пак, секое училиште и наставниците по соодветните наставни дисциплини респективно и по историја, се должни, според локалните прилики и услови, тоа да го сторат како на макро, така и на микро план. Независно од оваа теоретска поставка, наставниците — историчари во Тетово и Тетовско, при годишното планирање на наставната работа по историја, треба да планираат одреден вид наставни часови и вончасовни активности низ кои ќе биде обработена историјата и развојот на НОВ и Револуцијата во Тетово и Тетовско, особено 1943 година, посебно настаните сврзани со формирањето на КПМ, се разбира и со посета на Спомен—музејот на ЦК КПМ во градот. Последново дотолку што формирањето на КПМ и развојот на НОВ во Македонија во 1943 година е и програмски предвидено како наставна тематика (содржина). Значи постои и наста-

вен материјал од лаколната историја, кој што се наоѓа и во наставните програми и во учебниците по историја (во прирачниците), така што наставникот кој што ја изведува наставата по историја во Тетово и Тетовско, ќе мора, односно е должен да ја обработува роднокрајната историја, односно да го предвиди во годишното планирање на наставната работа и користењето на овој објект!

Секако, при планирањето, односно обработката на историскиот материјал, сврзан со Спомен—музејот на ЦК КПМ, од предметниот наставник по историја се бара конкретизација, односно избор и осмислено искористување на месниот историски материјал, подетално изучување и обработка историјата на формирањето на КПМ, поврзано и со развојот на НОВ во Тетово и Тетовско, во Македонија и пошироко. Нужно е исто така и предвидување облиците на школската и вончасовната активност низ кои ќе биде обработуван материјалот од роднокрајната историја.

При тоа треба да се имаат предвид некои наспомнувања.

Имено, содржините од историјата на родниот крај, не треба да бидат обработувани така што историјата на нашите народи и народности и посебно историјата на македонскиот народ да се подредува на локалната.

Таму каде што е потребно и можно, треба да се користат месните историски податоци или како илустративен материјал или со цел да се конкретизира историјата на нашите народи и народности, односно историјата на македонскиот народ.

Во врска со тоа се поставува и едно мошне индикативно прашање: како треба да се обработат наставните содржини кои се од капитално значење — како настан, историско-револуционерен чин, а тоа може да биде и историска личност и др. од историјата на нашите народи и народности или од историјата на македонскиот народ, но кои истовремено станале и дел од роднокрајната историја, како што е случајот и со формирањето на КПМ и одржувањето на Првата седница на ЦК на КПМ во Тетово.

Според теоретичарите на методиката на наставата по историја за нашиот случај извлекуваме заклучок дека разработката на ова крупно историско прашање, односно собитие, поврзано со овој град — во случајот со Тетово — мора да биде во прилична мерка „детализирана и конкретна“.

За да бидеме појасни и конкретни, ќе се послужиме со една аналогија.

На пример, наставниот материјал за акцијата на Прилепскиот партизански одред и воопшто за востанието на македонскиот народ на 11 октомври 1941 година, мора од наставниците во Прилеп да биде обработуван поинаку одошто во другите градови, односно места во Македонија па и во тетовските

училишта. Имено во Прилеп им се познати на учениците местата, секој објект, реон, зграда во градот кои се поврзани со настаните од 11 октомври 1941 г. За тие ученици (во Прилеп) зборовите на наставникот по историја, за настаните сврзани со 11 октомври, односно за тој настан, не ќе бидат само одредена фактографија или вербален расказ, туку и определена слика, визуелна претстава. Зашто вербалното тука се поврзува истовремено и со познатите објекти кои биле цел на напад или улици и објекти по кои тогаш се движеле партизаните. Тие објекти во претставите на учениците, ќе бидат исполнети со одредена содржина и ќе ги надополнат во детали настаните околу востаничкиот чин во Прилеп на 11 октомври 1941 година. Сега зградите, улиците „оживуваат“, расте интересот кај учениците. Јасно е дека како резултат на совпаѓањето на местото на настаните, во кое се наоѓаме, времето на подвизите, на херојката, станува поблиско, поопипливо, а тоа е и природно, тоа уште повеќе ги возбуждува учениците, кај нив „се засилува чувството на гордост за своите дедовци и татковци“ (Карџов).

Оттука е сфатливо дека обработката на настаните за 11 октомври 1941 година, во Тетовско било во основното или средното училиште ќе биде помалку конкретна, отколку што тоа е нужно во Прилеп!

Затоа, пак, прилепските ученици, не ќе ги примат во детали околностите, времето и драматиката околу тоа што се случувало во Тетово на 19 февруари 1943 година, односно за материјалот поврзан со предисторијата на формирањето на КПМ и за првиот состанок на ЦК КПМ во куќата на Јовановци, односно не ќе можат да се соживеат — како нивните другари Тетовчани — со треперливите мигови, кога и како се организирал и одржувал првиот состанок на ЦК КПМ во Тетово и да го учат тоа на самото место, и во просториите во куќата на Јовановци во Тетово!

Со изложеното се наметнува и прашањето: што со останатите наши краишта и места во вакви и слични случаи? Сепак, треба да се има предвид дека многу краишта и населби или подрачја во нашата земја (и во СР Македонија), се сведели на историските настани од значење за севкупната историја на македонскиот народ или од општојугословенското значење. Независно од тоа што тие настани се случувале далеку, не насекаде, со роднокрајната историја и другите градови и места, тие треба да го најдат своето место во наставниот процес и органски да се вткаат во таа историја. Со други зборови секој таков настан или личност треба да го најдат своето почесно место во наставниот процес, кога станува збор за обработката на историјата на македонскиот народ, односно и историјата на југословенските народи и народности и при обработката на роднокрајната историја. Таа мора да биде богата со де-

тали во оние училишта кои се наоѓаат во дадените места, краишта каде одредените настани се случувале односно се поврзани со дејноста и на одредени историски личности. На пример, од поранешната историја во Малешевијата и Пијанечко (Делчевско) такво соодветно и слично место заземаат Разловечкото и Кресненското востание, како и ликовите на Дедо Ыљо Малешевски или Димитар Поп Георгиев — Беровски, или Битола и Битолско со Илинденското востание, со Младоторската револуција, Крушево со Илинден — Крушевската република и личноста на Никола Карев, Питу Гули и др., потоа Куманово со Карпошовото востание, а да не ги споменуваме и другите наши градови и регии Охрид, Струга, Кичево и други слични примери.

Во врска со ова, логички се наметнува и прашањето за соодносот на различните ареи или кругови при изучувањето на историјата на родниот крај. При тоа е потребно да се има предвид следното правило: колку е поблизок фактот кон местото каде живееме (улица, реон, град, околина, или регија и сл.) треба *поподробно да се задржуваме на фактот — настанот*. Но, ова правило треба да биде дополнето и со укажување дека *поподробното осветлување на фактот, не треба да биде сразмерно на близината на фактот со улицата, реонот, градот и сл., во кој што живееме, туку со неговото т.н. историско достоинство (т. е. со историската вредност на фактот во минатото!). Тоа треба да се има предвид и со нашата тематика т. е. со местото што го има обработката на формирањето на КПМ и настанот што се случил во Тетово, поврзан со Спомен—музејот на ЦК КПМ!*

Имено станува збор за количеството на материјалот што треба да го дозираме, кој не треба да ги нарушува и историските пропорции т.е. да не ги преувеличува месните факти во општиот ѓд на историскиот развој. . .

Потребно е да напоменеме дека разликуваме два вида часови на кои се реализира роднокрајната историја: *часови на основниот курс*, кога роднокрајната историја се искористува во осмислена и органска врска со изучуваните главни настани и појави, и *часови — посебно посветени за обработка на роднокрајната историја*.

Имено, при првиот случај, односно при првите часови, локалната историја може да служи и како илустративен материјал, материјал за конкретизирање на основните воспитно-образовни задачи на темата на наставниот час или како дополнување на основниот материјал, било во *воведот кон темата на часот*; или *на основната обработка на темата на часот* (како што е во случајов со оваа содржина за која укажуваме — „Формирање на КПМ и развојот на Востанието во Македонија во 1943 година; или „11 октомври“ во Прилеп и сл.).

Во вторите видови наставни часови т.е. на оние кои посебно се посветуваат на обработката на локалната историја, се разбира, *целосно се обработува историјата на родниот крај*. Тие часови се планираат тематски и временски односно се определуваат при планирањето на годишната работа по предметот историја, во почетокот на учебната година, при тоа се определува нивната тематика, времето кога тие часови ќе бидат одржани и др.

А кога станува збор, за формирањето на КПМ, овие часови треба, односно би морало да се планираат, организираат и одржуваат секоја учебна година, овде во Тетово и Тетовско. Имено, на ова нè обврзува и самата историја, како и постоењето на овој мошне интересен, привлечен и редок објект, — Спомен—музејот на ЦК КПМ.

Обработката на роднокрајната историја, сврзана со споменатите настани, може да се врши и низ одломките од наставните часови, пред сè во рамките на вончасовните дејности по историја со формирање и *школски кружоци, групи, клубови* и сл., за проучување минатото на родниот крај, кои може да бидат во училиштата за насочено средно образование или при самиот Спомен—музеј на ЦК КПМ. Се разбира, постојат и други форми за оваа цел.

Програмата за работа на овие кружоци треба да биде разновидна, во зависност од условите и местото, во случајов проучувањето на развојот на НОБ во Македонија, во Тетово и Тетовско и тоа во вид на задачи, а нивната реализација може да биде и во вид на групен облик на обработката на роднокрајната историја, потоа со посети и на други историски места и сл.

Вид вончасовна работа сврзана со обработката на роднокрајната историја на овој крај, со Спомен—музејот на ЦК КПМ, може да биде и уредување на музејско катче во училиштето, посветено на историјата на НОБ во родниот крај. Меѓу другото, тоа подразбира набавување додатни оригинали или копии на разновиден материјал (предмети, фотографии, текстови, записи од сеќавања, снимени на магнетофонска лента, касетки и др.) за формирање на школски музеј — посветен на оваа и тесна и широка историска тематика.

Работата околу собирање материјал и подредувањето на ова музејско школско катче односно на школскиот музеј, покрај збогатување на фактографијата за историјата на овој крај, како од времето на НОБ, така и за историјата на КПЈ и КПМ и сл. има и друго значење. Имено, збирката ќе ја има својата двојна дидактичка функција: таа ќе служи за конкретизација на општото и ќе содржи односно презентира низа податоци за посебното (специфичното) за крајот, околи-

ната, кога се обработува историјата на Народноослободителната војна и Револуцијата — воопшто и кога се посветува внимание претежно на роднокрајната историја.

*
* *
*

Наместо заклучок, би напоменале дека на школските генерации на сите степени на нивното школување во Тетово и Тетовско, со обработка на роднокрајната историја, сврзана со Спомен—музејот на ЦК КПМ, со соодветни содржини и нивниот соодветен третман, треба да им биде втиснато во сознанието дека во нивниот град се случил голем настан — како дел од историјата на македонскиот народ и народностите што живеат во СР Македонија и како дел од југословенската историја — од времето на НОВ и Револуцијата. Покрај тоа што и работните маси на македонскиот народ, за прв пат во својата историја се здобија со своја авангардна (раководна) политичка (работничка) партија, настанот означува почеток на нова етапа во НОВ и Револуцијата, кога овде и во овој дел, во Западна Македонија, се врши концентрација на политичките и воените сили на борбата против сите непријатели од сите бои, кога НОВ во Македонија зеде — како што е познато — значителен замав, односно кога таа ги поприми сите атрибути на развиена НОВ и во Македонија. Впрочем, натамошниот развој на НОВ во Македонија — кој го определуваат местото, важноста и ги оценува дотичните историски настани, процеси — за релативно кратко време, ја потврдија правилноста на ова решение на политичкото и военото раководство на Народноослободителната војна и Револуцијата во Македонија.

А таквите одлуки беа донесени токму овде, во Тетово, во оваа куќа на Јовановци, денес Спомен—музеј на ЦК КПМ.

И со обработката на материјалот од роднокрајната историја, сврзан со Спомен—музејот на ЦК КПМ, тоа што порано не се забележувало, не се знаело, сега „поприма и нова смисла“. Учениците се здобиваат со поцелосни претстави и за димензиите на НОВ и Револуцијата, а нивниот однос кон објектот ќе биде поинаков. Тие стануваат мотивирани и самоиницијативно подобро да ја запознаат историјата на создавањето на КПМ, како уште едно значајно сведоштво на доследната политика на нашето политичко раководство на чело со Тито, на КПЈ, во поглед на правилното решавање на националното прашање, респективно и на македонското; тие ќе ја осознаваат уште повеќе историјата сврзана и со постоењето и на историскиот мemento од овој историски настан, со тоа ќе биде засилена љубовта кон својот роден крај, ќе зајакнува и патриотското чувство, љубовта кон својата КПЈ, КПМ и кон социјалистичката татковина.

Значи кругот на претставите, на знаењата се шири, сега е поинаков односот и кон минатото, сознанието дека и нивниот град и крај е дел од НОВ и Револуцијата, односно дека играл не мала улога во најновата историја на македонскиот народ и историјата на југословенските народи и народности. Се јавува и продлабочува чувството на гордост што станува постојано присутно кај нив и подоцна како граѓани! А тоа сме го почувствувале и при „средбите“ со знаменитостите и во други градови — чиишто граѓани од сите возрасти беа готови не само да ни покажат, туку и да дадат информации за историјата на својот град и сл.

А што се однесува до користењето на објектот од овдешните школски колективи, тоа не бара големи материјални издатоци. Имено, тоа е најевтино наставно средство со кое што не само што се применува нагледноста и како наставен принцип и метод, туку со неговата примена и за вончасовните активности по историја, се постигнуваат и други големи педагошки ефекти во реализацијата на воспитно-образовните задачи на наставата по историја.

Од сево ова е јасно зошто, овде, не случајно, секоја школска година, при крајот на нејзиниот наставен период на 30 или 31 мај, студентите од IV година на Наставно-научната студиска група по историја на Филозофскиот факултет во Скопје, се доведуваат во Тетово, во Спомен—музејот на ЦК КПМ, во рамките на теренската настава по предметот — Најнова историја на југословенските народи и народности и како дел од практичните вежби и предавањата по предметот — Методика на наставата по историја. Таа екскурзија е востановена зашто се покажа дека е од многузначајна корист, посета која што стана — може да се каже — и традиција!

Имено, професорот по предметот Најнова историја на народите и народностите на Југославија Славка Фиданова (првоборец од овој крај и носител на Партизанска споменица) ги информира студентите за развојот на НОВ во Југославија и Македонија, како и за претпоставките за формирањето на КПМ, за текот на востаничките борби, потоа, за улогата и местото на Тетово и Тетовско во развојот на НОВ и Револуцијата — придружено и со разгледување на објектот и објаснување на конкретните околности под кои е одржана Првата седница на ЦК КПМ, за одлуките што се донесени, како и за профилите на првите членови на ЦК КПМ и др.

Покрај тоа студентите се запознаваат и со прашањето за местото и за обработката на роднокрајната историја во наставата по историја. При тоа, покрај предавањето на предметниот наставник, тие присуствуваат и на наставен час, што се одржува во дворот („амфитеатарот“) на објектот. Наставни-

от час е повод и за предавањето по оваа тематика, како и за разговор односно анализа на одржаниот час, поврзана, се разбира, со тематиката на теренската настава.

Може да се констатира дека оваа форма на теренска настава влијаеше да бидат поттикнати и одредени наставници — историчари од Тетово за почесто користење овој Спомен — музеј при обработката на соодветниот наставен материјал, односно и тие да одржуваат наставни часови по историја на самиот историски локалитет во Спомен—музејот и за таа цел да биде засилена нивната соработка со управата на Музејот.

Л и т е р а т у р а :

Demarin Josip, *Nastava povijesti u osnovnoj školi*, Zagreb 1961

Vrbetić Marija, *Nastava povijesti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1968.

Zgodnik Mavricij, *Zgodovina v sodobni šoli*, Ljubljana 1968.

Поповиќ Златибор, *Методика наставе историје*, Београд 1971.

И. В. Гитис, *Методика основне наставе историје*, Београд 1949.

A. Stražev, *Metodika nastave istorije*, Sarajevo.

Vagin — Speranskaja, *Nastava istorije i srednjoj školi*, Sarajevo.

A. A. Вагник, *Методика обучени историји в школе*, Москва 1972.

Ю. Е. Соколовский, *Екскурсионная работа по истории*, Москва 1965.

Форми внекласной работы по истории, Москва 1965.

В. Г. Карцов, *Методика преподавания, истории во начальной школе*, Москва 1959.

A. С. Завадьє, *Кабинет истории и обществоведения — пособие для учителей*, Москва 1975.

Г. А. Кулагина, *100 инр по истории*, Москва 1967.

Е. А. Бастиани, *Самостоятельная работа учащихся на уроках истории во пятих классах средней школы*, Москва 1961.

Pedagogija, Zagreb, 1971 (urednik P. Šimleša).